

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

 М. В. Поляков

«   » _____ 2018 р.

УЗГОДЖЕНО

Проректор

з науково-педагогічної роботи

 В. А. Куземко

«   » _____ 2018 р.

ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра
на основі освітнього ступеня бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня
спеціаліста)
за спеціальністю 032 Історія та археологія
(Освітня програма - Історія та археологія)

Розглянуто на засіданні вченої ради

Історичного факультету
від «19» лютого 2018 р. протокол № 9
Голова вченої ради (*Шчербак О.В.*)

Дніпро
2018

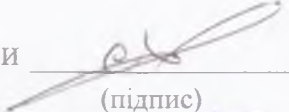
Укладачі програми:

1. Архірейський Дмитро Володимирович, завідувач кафедри всесвітньої історії, проф.
2. Святець Юрій Анатолійович, завідувач кафедри історії України, проф.
3. Журба Олег Іванович, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства, проф.

Програма ухвалена

- на засіданні кафедри (кафедр):

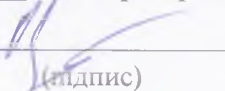
1. Кафедри всесвітньої історії від «25» січня 2018 р.
протокол № 10

Завідувач кафедри (Архірейський Д. В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

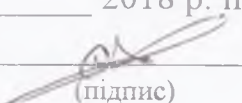
2. Кафедри історії України від «25» січня 2018 р.
протокол № 6

Завідувач кафедри (Святець Ю. А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

3. Кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства
від «15» 02 2018 р. протокол № 2

Завідувач кафедри (Журба О. І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

- на засіданні науково-методичної ради за спеціальністю (напрямом підготовки) 032 Історія та археологія (6.020302 Історія) від «16»
02 2018 р. протокол № 7

Голова (Архірейський Д. В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Додаткове випробування – оцінювання підготовленості вступника до здобуття вищої освіти за освітнім ступенем магістра, що проводиться у формі фахового випробування.

Додаткове вступне випробування складають вступники, які здобули освітній ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) за іншою спеціальністю (напрямом підготовки). Приймальна комісія університету допускає до участі у конкурсному відборі осіб, які за результатом додаткового вступного випробування отримали не менше 75 балів за шкалою від 0 до 100 балів, що відповідає оцінці «зараховано» за шкалою «зараховано»/«не зараховано».

Програма додаткового вступного випробування для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра за спеціальністю 032 Історія та археологія, (Освітня програма - Історія та археологія) містить питання з таких нормативних навчальних дисциплін природничо-наукової та професійної підготовки бакалавра за напрямом підготовки 6.020302 Історія:

1. Історія української культури;
2. Етнографія України;
3. Історія світової культури.

II ПЕРЕЛІК ТЕМ, З ЯКИХ ВІДБУВАЄТЬСЯ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИКА

1. Навчальна дисципліна №1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 1. Мистецькі пошуки первісної людини на території сучасної України

Поняття культура, субкультура. Методологічні підходи до вивчення культура. Методи вивчення культурного процесу. Витоки української культури. Основні теоретико-методологічні проблеми культурного розвитку у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Прадавні мисливці та їх культурні пошуки.

Функції прадавнього мистецтва. Найдавніша культура землеробів та скотарів часів кам'яного віку на території сучасної України. Роль археологічних знахідок у реконструкції культурного розвитку найдавніших часів. Трипільська культура та її роль у формуванні вітчизняної культурної традиції. Початки й форми релігійних вірувань: мисливська магія, культ роду.

Тема 2. Пам'ятки скіфо-сарматської епохи, їх мистецька цінність

Міграційні процеси доби міді-бронзи та раннього заліза на території України та їх роль у формуванні відповідних культурних комплексів. Характеристика культурних пам'яток іраномовних кочовиків (кіммерійців,

скіфів, сарматів). Культура скіфо-сарматської епохи. Мистецтво «звіриного стилю» іраномовних кочовиків. Курган як архітектурна споруда: структура, символіка. Неаполь Скіфський. «Поліхромна інкрустація» у сарматів.

Міфологічна свідомість: єдність об'єкта і суб'єкта, предмета і знака. Міфи – продукт тривалого формування, у них можна виявити нашарування або ідеї різних епох, це історичні ідіоми. Міфи як «педагогіка людського роду». Мудрість міфів і закладена в них філософія виховання полягає у системі правил, які охороняють світовий порядок від людської сваволі.

Тема 3. Еллінська колонізація Північного Причорномор'я та її роль у розвитку мистецьких уявлень про слов'ян

Роль елінської колонізації Північного Причорномор'я у розвитку культури регіону. Архітектура полісів. Розвиток живопису, скульптури, музики, театру. Культурний діалог осілих і кочових народів на території південних українських земель. Культурні контакти греків із кочовим світом, взаємовплив культурних комплексів. Проблема переходу від хаосу до гармонії. Натурфілософський світогляд. Культ краси та освіченості. Давньогрецька архітектура і пластичне мистецтво. Театри і грецька драма.

Фізично і морально досконала людина, в якій злилися добродетель і пропорційна краса тіла. Давньогрецька література. Основи грецької архітектури: периптер, ордер, капітель іонічного ордера, коринфський ордер. Мистецтво архаїки – основа художньої системи грецької класики.

Тема 4. Язичницькі культові старожитності на території України. Давньослов'янські скарби

Культура давніх слов'ян. Особливості язичництва: пантеон богів, символіка, культова творчість. Давньослов'янські скарби: Харківський, Мартинівський. Язичницькі культові старожитності. Формування культурного світу східного слов'янства. Особливості системи язичницьких вірувань, побутової культури, мистецьких пам'яток. Домінування християнської теології.

Мистецтво: вираження духовного буття світу й людини. Архітектура і мистецтво Візантії V–VIII ст. Вірую – осягаю, дедукою знання з віри. Без центру не бачили сенсу буття. Мистецтво має бути морально-виховним. Християнству чужий дух пізно античного мистецтва. Символізм властивий античному міфу. Інтерпретація кожним на достойному йому рівні. В іконі символічний сам зображувальний персонаж.

Тема 5. Давньоруське мистецтво: між західноєвропейською та візантійською традиціями

Давньоруська культура. Південно-слов'янський та візантійський впливи. Розвиток писемності, освіти, книжництва. Монастирі як осередки культури середньовіччя. Давньоруська література. Архітектура Київської Русі – храмова, світська, оборонна. Монументальний живопис, іконопис, книжкова мініатюра. Візантійський іконописний канон. Культурний

комплекс Київської Русі. Особливості рецепції християнства. Соціальні світи Русі. Формування освітньої системи.

Складність візантійського мистецтва через поєднання основ, які здавалися непокінченими, схрещувалися найрізноманітніші художні традиції. Гармонія нового мистецтва виявлялася в хорovому співі християнських церков. Перший розквіт візантійського мистецтва у VI ст. при імператорі Юстиніані. Тривала криза візантійської культури у VII ст. Мозаїки візантійської церкви. Вершина зрілого візантійського стилю у XI–XII ст.

Тема 6. Пам'ятники романщини і готики в Україні

Соціокультурна трансформація XIV–XVI ст. Романська і готична архітектура в українських землях. Розвиток живопису в Україні. Реформування візантійського іконописного канону. Багатоголосний церковний спів. Театральна творчість. Вплив європейських стилів на формування культурного комплексу XIV – першої половини XVII ст.

Романська культура: літургія та карнавал. У культовій архітектурі романського періоду дерево витіснив камінь. XI–XIII ст. – час розквіту монументального мистецтва: живопису і скульптури. Розвиток книжкової мініатюри, що становить собою живу та яскраву розповідь. Романський період – пора найвищого розквіту середньовічної культури, світської літератури і поезії, театру, в якому ставлять містерії і світські фарси. У музиці на зміну унісону прийшло багатоголосся церковних, хорovих гімнів.

Тема 7. Українська культура доби бароко

Соціокультурний простір в українських землях XVII–XVIII ст. Особливості адаптації європейського стилю бароко в українських землях. Археологічні розкопки. Меценатський рух. Культура України доби бароко-рококо (XVII–XVIII ст.). Наукова творчість, освітній розвиток.

Реформація та контрреформація і їх слід у культурі. Італійська барокова школа. «Золоте століття» іспанського живопису: теми, герої, жанри. Світогляд Ренесансу, віра в гармонію світу. Виховні ідеї, ідеї «якості» людини, версія досконалої людини. Атмосфера епохи бароко, поєднання непокінчених речей. Створення нового типу палаців, церков. У храмовій архітектурі надзвичайна пишність, мальовничість фасадів.

«Козацьке» бароко в світській і храмовій архітектурі. Типи храмового будівництва. Іконокартини. Ктиторські портрети. «Золота доба» української графіки. І. Щирський, Л. та О. Тарасевичи та ін.

Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Специфіка національного варіанту бароко в літературі, театрі, музиці. Еволюція образотворчого мистецтва. Барокова архітектура. Зміни уніатської церкви, реформа чернецтва. Барвисте і неповторне інтелектуальне середовище. Бароко Західної Європи – дворянський стиль і переважно світське мистецтво. Українське бароко – не аристократичний стиль.

Шкільна драма, її автори і виконавці. Впливи єзуїтської освіти на театральне мистецтво в українських землях у XVII–XVIII ст. Вертеп: живий і ляльковий. Інтермедії, інтерлюдії. Багатоголосний церковний спів. М.Дилецький.

Меланхолійність властива певною мірою українській душі. Світлотінь – одна із головних художніх прийомів у європейському та українському барокко. Прагнення емблематичного осягнення світу. Оригінальні асоціативні образи у фольклорі. Символічний код мали всі види мистецтва. Різноманітна і різножанрова тематично література. Мемуарно-історичні твори, елітарно-міфологічна поезія, полемічні вірші, вірші-послання, панегірики.

Тема 8. Українські мистецькі впливи в Росії в другій половині XVII–XVIII ст.

Вплив української освітньої культури на шкільну справу у Московській державі. Роль українців у російському церковному житті, книгодрукуванні. Розвиток музики і театру.

Протиборство двох тенденцій. Вірність старовині зумовлювалась полемікою з унію, Неминучим було ламання старих традицій. Іконографічні сюжети характерні для бароко. Художній комплекс – Сорочинський іконостас. В основі портретного образу була висока станова свідомість феодала. Жести підкреслюють гідність та амбіції. Портретне малярство на Наддніпрянщині – ктиторсько-епітафіальне – посмертне зображення. Портретна галерея церковних ієрархів.

Тема 9. Мистецькі пам'ятки стилю рококо на українських землях

Особливості європейського стилю рококо, його прояви на українських землях. Пам'ятки архітектури рококо. Розширення світського сегменту в українському живописі. Світська культура в Україні у XVII–XVIII ст.

Дерев'яна храмова архітектура. Кам'яні церкви – пам'ятки архітектури. Імператорський (Маріїнський) палац, Дзвіниця Дальніх печер Києво-Печерської Лаври. Перенасиченість прикрасами, простота і раціональність. Почуття поступається місцем розумові, розсудливості.

Тема 10. Класицизм та його прояви в українському мистецтві

Соціокультурний розвиток українських земель в кінці XVII – XVIII ст. Містобудування на півдні України в другій половині XVIII ст. Перепланування старих міст центра України (Київ, Полтава та ін.). Розвиток міської культури. Архітектурна класика та її прояви в підросійській та південно-західній Україні. Петербурзька академія – головний центр художнього життя в імперії.

Культура українських земель доби класицизму. Класична архітектура, живопис, театр, музична творчість. Формування класичної системи освітніх закладів в підросійській та південно-західній Україні.

Тема 11. Модерн в Україні

Спільний україно-російський художній простір. Модерн в українських землях. Особливості адаптації стилю. Культурні пам'ятки періоду. Культура модерну на території України.

Історичний жанр в українському мистецтві не відзначається широтою тематики. Пейзажний жанр. Реалізм в українській скульптурі утверджується повільно. Зрушення у галузі розвитку музичної культури. Формування самобутньої композиторської школи. Драматичний театр.

Тема 12. Особливості суспільно-політичних умов розвитку українського мистецтва в тоталітарному суспільстві

Українське національно-культурне відродження у 1920-ті рр., його трагічна доля. Тоталітарний злам у культурній історії України. Особливості розвитку системи освіти, науки. Мистецтво «соціалістичного реалізму» в УРСР, його основні принципи та досягнення. Лібералізація радянського режиму у 1950–1980-ті рр., її вплив на розвиток української культури. Радянська культура в Україні періоду загальної кризи тоталітарного суспільства.

Література і театр на тлі нових соціальних та національних реалій. Мистецький авангард та його доля. Українська культурна парадигма другої половини ХХ століття. Культурне піднесення в Україні.

Тема 13. Образотворчі пошуки українського мистецтва у ХХ ст. Українська музика, театр, кіномистецтво у ХХ ст.

Феномен «шістдесятників» – покоління дітей відлиги. Модерністські та постмодерністські пошуки в українському мистецтві ХХ ст. Особливості розвитку системи освіти в Радянській Україні.

Розмаїття мистецького життя. Різні мистецькі уподобання і зацікавлення. Український футуризм – «український лівий фронт». Футуризм – надзвичайна динаміка, що руйнує конструкцію. Скептицизм щодо надбання культури минулого. Значні досягнення театру і кіно. Авангардизм у живописі – різні напрями, що виступали з позицій відкриття нових ідей. Авангардне мистецтво – специфіка світовідчуття людини ХХ століття. Кубофутуризм.

Розвиток української музики, театру, кіномистецтва в Радянській Україні. Сучасна українська культура 90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.

Школа монументального українського мистецтва. Український живописний авангард. Тоталітарний ідеологічний диктат у системі освіти поєднувався із зацікавленістю радянської влади у науково-технічному прогресі. Піднесення літературно-мистецького життя у період «відлиги». Проблематика буття особи, нації і держави, національні традиції та їх оновлення відповідно до вимог часу.

2. Навчальна дисципліна №2. ЕТНОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Тема 1. Предмет і значення етнографії України

Визначення терміну «етнографія». Об'єкт і значення етнографії. Зв'язок з іншими науками. Проблеми етнографічної науки; основні терміни (традиційна культура, побут, духовна культура, матеріальна культура, традиція, звичай, обряд). Методи дослідження: спостереження, картографічний, історико-типологічний, опитування, робота з респондентом, паспорт респондента. Польові експедиції, документація.

Тема 2. Період накопичення етнографічних даних про українців; формування вузівських та регіональних центрів (XV- 60-ті рр. XIX ст.).

Перші писемні пам'ятки та питання етногенезу. Літописи XIII-XIV ст. Описи мандрівників про Україну. «Густинський літопис» про побут козаків та звичаї українців XVI-XVII ст. «Синопис». Козацькі літописи XVIII ст. Перші програми та анкети: Ф.Туманський. Топографічні описи губерній Росії та методика комплексного вивчення регіону. О.Шафонський про етногенез українців та українських козаків, про етнічну історію українців. Нашадки козацької старшини як дослідники козацтва (Р.Маркевич, Т.Калинський, А.Чепа, В.Полетика). Заснування Харківського університету та розвиток етнографії. Гурток «Любителів української народності» (харківські романтики). І.Срезневський та його «Запорізька старовина». Відкриття Київського університету. Діяльність М.Максимовича – видання збірок українських народних пісень, оформлення фольклористики як самостійної галузі науки. Організаційна діяльність. Значення «Комісії для збирання стародавніх актів» (архівної комісії). «Дні і місяці українського селянина» – перше дослідження народного календарю українців. Діяльність Комісії для опису губерній Київського навчального округу (1851-1864).

Тема 3. Розвиток етнографічних студій в другій половині XIX - на початку XX ст.

Праці М.Костомарова про етнопсихологічні особливості та міфологічні уявлення українців. Етнографічно-статистична експедиція П.Чубинського «У Західно-Руський край». Публікація матеріалів експедиції. Діяльність М.Сумцова, основні напрямки досліджень. Внесок Ф.Вовка у розвиток української антропології та етнографії. Роль Південно-західного відділу Російського географічного товариства у польових та методолого-теоретичних студіях. Діяльність Наукового товариства ім.Т. Шевченка у Львові. Робота Етнографічної комісії, видавнича справа (І.Франко, З. Кузеля, В.Шухевич, М.Грушевський, В.Гнатюк). Школи і напрямки (міфологічна, еволюціоністська).

Тема 4. Етнографія 20-80х рр. XX ст. в Україні

Створення основних наукових етнографічних центрів в системі ВУАН (Етнографічна комісія ВУАН, Музей (Кабінет) антропології та етнології ім. Ф. Вовка, Кабінет примітивної культури кафедри історії України, Кабінет музичної етнографії, Краєзнавча комісія). Діяльність Н. Заглади,

К.Грушевської, Л.Шульгіної, Д.Щербаківського та ін. Репресії кінця 20-початку 30-х рр. Утворення Інституту українського фольклору АН УРСР.

Діяльність Інституту фольклористики, мистецтвознавства та етнології ім. М. Рильського у 50-60 рр. Польові дослідження, узагальнюючі праці. Історико-етнографічне дослідження «Українці», робота В.Дяченка «Антропологічний склад українського народу». Наукові дослідження 70-80 рр. по вивченню історико-етнографічних районів України, складових традиційної матеріальної культури та сімейної обрядовості (Ю. Гошко, В. Наулко, О.Кравець, В. Горленко, З. Болтарович, В.Борисенко та ін.).

Етнологічна наука у роки незалежності України. Виникнення Інституту народознавства НАН України у Львові, Інституту керамології у с. Опішному. Підготовка кадрів через вузівські кафедри (Київ, Одеса, Львів та ін.). Основні напрямки сучасних етнологічних досліджень, центри. Періодичні видання та монографії.

Тема 5. Етнічний склад населення України

Етапи формування та особливості етнічного складу населення України. Західноєвропейські колоністи, регіони їх розселення. Демографічна ситуація на Україні у ХХ ст. Статеві-вікова структура населення України. Основні процеси: депопуляція та старіння нації. Соціально-демографічна характеристика населення України. Міграції та їх вплив на демографічну ситуацію. Українська діаспора: східна і західна. Шляхи та способи формування. Заходи щодо збереження традиційно – побутової культури. Діяльність громадських організацій, музеїв, благодійність.

Тема 6. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українців

Вивчення регіонального багатоміття України. Історико-етнографічне районування України. Етнографічні групи українського народу. Тлумачення походження етнонімів «гуцули», «бойки», «лемки», «литвини», «поліщуки».

Тема 7. Основні галузі господарства та заняття населення України

Традиційне господарство і заняття українців. Землеробство (рільництво, городництво та садівництво) та скотарство. Способи утримання худоби та форми випасу у різних регіонах України. Рибальство. Мисливство. Бджільництво. Домашні промисли та ремесла українців (обробка вовни та рослинного волокна; ткацтво; деревообробка; гончарство; гутництво та ін.).

Транспорт й засоби пересування. Мережа транспортних артерій – водних та сухопутних. Сухопутні шляхи – Соляний, Ромоданівський, Чумацький, Чорний та ін. Водні засоби пересування. Чумацтво та лоцманство на Україні.

Тема 8. Поселення та жито українців

Типи сільських поселень. Типи забудови двору, житлові та господарські будівлі у різних етнорегіонах України. Конструкція, інтер'єр та екстер'єр, сакральність народного житла.

Тема 9. Харчування українців

Народна кулінарія. Обробка продуктів тривалого зберігання. Вживання рослинних, молочних та м'ясних продуктів. Харчові заборони та повсякденні страви. Режим харчування. Способи приготування їжі. Ритуальні страви в сімейній та календарній обрядовості. Хліб в обрядах українців.

Тема 10. Українське народне вбрання

Комплекси традиційного одягу в різних регіонах України. Головні убори українців. Взуття. Жіночі та чоловічі прикраси, їх магичне значення. Святковий та обрядовий одяг. Функціональне навантаження обрядового одягу. Сакральне значення окремих елементів одягу (сорочка, вінок, намітка, хустка, шапка, пояс). Одяг періоду ініціацій.

Тема 11. Громадський побут українців та звичаї

Народне звичаєве право. Майнові сімейні звичаї. Роль громади. Громадська думка. Моральні та етикетні сімейні звичаї. Функції громади. Колективна взаємодопомога. Толока, супруга, оденки. Звичаї громадського дозвілля (вулиця, куток, вечорниці, досвітки).

Тема 12. Сімейна обрядовість українців

Шлюб та сім'я в Україні. Форми брання шлюбу. Проста та розширена сім'я. Функції сім'ї. Обов'язки членів родини у простій та розширеній сім'ї. «Чоловіче» та «жіноче». Становище невістки та зятя – «приймака». Розлучення.

Народина. Первинна соціалізація. Передпологові звичаї та обряди. Родини. Роль баби-повитухи. Інститут кумівства. Дитячий фольклор.

Традиційне весілля. Обрядові цикли народного весілля. Історія вивчення та історіографія. Сватання, оглядини, заручини. Випікання короваю та інших видів ритуальних виробів. Дівич-вечір. Вплив церковного обряду вінчання на народну традицію весілля. Розподіл короваю та покривання молодої. Символіка та атрибутика весільного обряду. Магія родючості. Після весільні обряди та звичаї.

Поховально-поминальні обряди на Україні. Народні уявлення про смерть, прикмети. Поняття про «вижитий» та «невижитий» вік. Похорон-весілля. Поминальні страви. Шанування культу померлих.

Тема 13. Народний календар українців

Осінньо-зимовий календарний цикл. Історіографія питання. Календарні молодіжні свята. Ворожіння молоді. Різдво та Свят вечір. Меланки-Василя. Щедрування та колядування. Землеробські культу. Магічні дії (магія родючості, культ предків). Ритуальні страви. Витоки народного театру. Народний вертеп. Залишки скотарських культів в обрядах новорічного циклу. Масниця. Весняно-літній цикл календарної обрядовості. Прикмети до весняної агрокультури. Великодні звичаї, обрядові страви. Великодні ігри. Гаївки, веснянки. Зелені свята і культ рослинності. Купальська обрядовість.

Символіка вогню і води. Жнивна пора. Перехід до осені через святкування Маковія і Спаса. Язичницькі уявлення в святах літньо-осіннього циклу.

Тема 14. Народна медицина та її зв'язок із магічними уявленнями

Народні назви хвороб та погляди на причини їх виникнення. Професійна спеціалізація народних цілителів. Фітотерапія та застосування інших речовин (зерно, ліки мінерального походження) в лікувальній практиці. Види лікувальної магії та вербальні засоби у народному лікуванні. Замовляння.

Тема 15. Народне декоративно-вжиткове мистецтво.

Вишивка в традиційній культурі українців. Технічні особливості вишивання (низь, зволікання, лиштва, хрестиковий стіб тощо). Знаковість вишивки. Ткацтво. Традиції українського народного ткацтва. Килимарство. Центри народного килимарства. Типи килимарських виробів (килим, ковер, коберець, коц). Писанкарство. Етнографія українського гончарства. Побут гончарів. Осередки, технологія виготовлення посуду та технічної кераміки. Дитячі іграшки. Гутне скло. Соломо- та лозоплетіння. Народний живопис та настінне малювання. Петриківський живопис.

Тема 16. Релігійні уявлення українців

Дуалізм релігійних вірувань. Уявлення про сакральне. Уявлення про «той світ». Дух, душа. Демонологічні образи.

3. Навчальна дисципліна № 3 ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 1. Культура західноєвропейського середньовіччя

Загальні особливості культури в епоху середньовіччя. Романський архітектурний стиль та його особливості у Франції, Німеччині, Італії. Готика як загальноєвропейський стиль та її регіональні особливості. Жанрова багатогранність літератури (містерії та міраклі, ірландські та ісландські саги, героїчний епос, лірика трубадурів, куртуазний роман, сатиричний епос).

Особливості розвитку театрального мистецтва (літургійна драма та містерія, вертеп).

Тема 2. Особливості культури епохи Відродження

Суть епохи Відродження. Періодизація та регіональні хронологічні особливості. Особливості італійського Відродження. Нові форми та техніка у мистецтві (Ф. Брунелескі та Леон Баттіста Альберті (архітектура); Мазаччо, Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Рафаель (живопис); Донателло, Гіберті, Мікеланджело (скульптура)).

Північне Відродження. Особливості розвитку мистецтва у Нідерландах (Ян ван Ейк, Ієронім Босх, Пітер Брейгель Старший) та Німеччині (Альбрехт Дюрер). Гуманістична спрямованість літератури. Італійська модель (Данте,

Петрарка, Боккаччо). Творчість Вілона (Франція). «Ранній Тюдорианський» стиль у Англії.

Театр епохи Відродження. Італійська комедія «дель арте». Іспанський театр (Лопе де Вега, Кальдерон). Театр Шекспіра.

Тема 3. Національні культури у XVII ст.

Загальна характеристика історичного та культурного розвитку держав Західної Європи у XVII ст. Формування національних держав та національних культур. Розвиток головних стильових систем (бароко та класицизм). Особливості розвитку мистецтва Італії, Іспанії, Нідерландів, Франції. Живопис як репрезентативний вид мистецтва. Католицька культура Іспанії та творчість П.Рубенса і Д.Веласкеса. Новаторство Караваджо (Італія). Протестантський світ та творчість Ф.Хальца та Рембрандта (Нідерланди). Архітектура бароко у Франції.

Література XVII ст. Творчість Расіна та Мольєра (Франція), Мільтона (Англія) Сервантеса (Іспанія).

Розвиток європейської драми у XVII ст. Народний театр у Франції. «Золоте століття» та творчість Лопе де Вега в Іспанії.

Тема 4. Культура епохи Просвітництва

XVIII ст. як період Просвітництва. Місце та значення головних європейських національних традицій у культурі XVIII ст. Вплив французької та англійської культури. Класицизм XVIII ст. Англійський живопис (В.Хогарт та Т.Гейнсборо). Архітектура абсолютизму. Католицька архітектура у Італії, Іспанії, Франції.

Боротьба класицизму та романтизму в літературі XVIII ст. Просвітницький роман, міщанська драма. Сентименталізм у літературі. Творчість Руссо, Шиллера, Гете. Філософська література у Франції (Монтеск'є, Вольтер, Дідро). Нові новелісти в Англії.

Театр епохи Просвітництва. Пост-Шекспірівська епоха. Бомарше. Італійський театр. Романтичний театр Шиллера.

Тема 5. Західноєвропейська культура XIX ст.

Загальна характеристика європейської культури епохи капіталізму.

Головні стилістичні напрямки у культурі: класицизм, романтизм, реалізм, Героїчний реалізм у образотворчому мистецтві Франції (Давід, Гойя, Жеріко, Курбе).

Виникнення імпресіонізму (Е. Мане, П.Ренуар, К.Пісарро, Е.Дега, А. Роден) та символізму (Гоген, Ван Гог).

Особливості розвитку архітектури та поява нових архітектурних шкіл Еклектизм. «Вікторианська готика». Нові будівельні матеріали та нова «промислова» архітектура.

Романтизм та реалізм у літературі XIX ст. Натуралізм. Декаданс, як домінуюче світовідчуття на межі XIX-XX ст. В.Гюго та його метод. Група «Парнас». «Вікторианська» поезія. Ч. Діккенс. Дж. Еліот.

Театр у ХІХ ст. Романтична драма у Німеччині. Французька та англійська драма. Творчість Макреді та Вестріса.

Тема 6. Європейський модернізм як явище культури ХХ ст.

Соціальні, філософські, психологічні та художні передумови виникнення модернізму. Кубізм, футуризм, абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм у живописі. Функціоналізм та «органічний» стиль у архітектурі.

Реалізм та модернізм у літературі (фрейдизм, футуризм, дадаїзм, сюрреалізм). Творчість Вж. Джойса, Д.Лоуренса та В. Л'юїса. Л.Арагон та Б.Перетт.

Початок «нового театру». Е.Золя та французький натуралізм. Антіоне та театр «лібре». Незалежний театр та театр реалізму у Великій Британії. Відродження ідеалізму у Франції. П. Крег. Нові театральні технічні інновації.

Тема 7. Постмодернізм

Європейська культура та сучасні європейські інтеграційні процеси. Постмодернізм. «Новий реалізм» поп-арта і гіперреалізм. Оп-арт як техніцистська лінія. Динамічні конструкції «кінетичного мистецтва». Процесуальні форми «хеппенінга» та «перфоманса».

Теорія «нової архітектури». Історичний еkleктизм. Боротьба ідей та художніх методів у сучасній літературі. Сучасний французький «авангард».

Тема 8. Російська культура ХІV-ХVІІ ст.

Вплив ординської залежності на розвиток культури.. Боротьба із зовнішніми ворогами в усному фольклорі ХІV-ХVІ ст. Реалії епохи в «життях» відомих діячів Російської православної церкви. Ідея єдності царської та церковної влади в працях церковних діячів. «Домострой» – твір побутового жанру ХVІ ст.

Проблеми улаштування держави в чолобитних І. Пересвєтова та в листах А. Курбського.

Перша друкарня в Москві (1533). Іконописні школи окремих земель Московської держави. Московська школа живопису ХV ст. А. Рубльов.

Будівництво цегляних стін Кремля. Іноземці на будівництві православних соборів.

Російська література ХVІІ ст. Нові літературні жанри. Розвиток наукових і творчих знань в ХVІІ ст. Традиції старого і риси нового в зодчестві та живописі. Особливості храмової архітектури ХІV–ХVІІ ст.

Тема 9. Російська культура ХVІІІ ст.

Проблема освіти на початку ХVІІІ ст. Створення Академії наук. Наука петровського періоду та забезпечення потреб держави. Ідеологія абсолютизму. В. Татіщєв, Ф. Прокопович. Реформи побутового характеру. Свято Новий Рік. Характер суспільних свят часів Петра І. Російське барокко. К.-Б. Растреллі. Раціональний живопис. М. Ломоносов.

Система виховних і освітніх закладів часів Катерини II. Академічні експедиції другої половини XVIII ст. Класицизм в російській літературі другої половини XVIII ст. Розвиток театру. Актуальні жанри живопису XVIII ст.

Тема 10. Російська культура XIX – початку XX ст.

Система освіти в Росії на початку XIX ст. Особливе місце російської літератури першої половини XIX ст. В. Жуковський, О. Пушкін, М. Карамзін, М. Некрасов, Ф. Достоевський.

Формування російської національної музичної школи. М. Глінка. Синтез архітектури, скульптури, декоративного живопису і прикладного мистецтва.

Російська освіта в пореформену добу. Наукові відкриття другої половини XIX ст. Російські мандрівники та географи.

Літературний критичний реалізм. І. Тургенєв, О. Островський, Л. Толстой, О. Чехов, Ф. Тютчев.

Малий театр в Москві. Світове визнання П. Чайковського. Позиції демократичної естетики в творах В. Перова. І. Рєпіна, В. Сурікова. Особливості архітектурних стилів другої половини XIX ст.

Система освіти в умовах переходу від аграрного до індустріального суспільства. Російська філософія початку XX ст. М. Бердяєв, С. Булгаков, П. Струве. Історична наука. В. Ключевський, С. Платонов, Є. Тарле. Розвиток російської науки. В. Вернадський, К. Ціолковський, О. Попов. Російська література початку XX ст. Театральне життя в Росії.

Тема 11. Радянська культура періоду революції та громадянської війни

Перші соціальні перетворення нової влади. Ліквідація залишків станово-феодальних відносин. Законодавство про сім'ю та шлюб. Відділення церкви від держави та школи від церкви. Початок боротьби з релігією й церквою.

Політика радвлади відносно культури та інтелігенції.

Народний комісаріат освіти. А. Луначарський Н. Крупська, М. Покровський. Діяльність Радянської держави щодо ліквідації неписьменності.

Шкільна політика радвлади. Одержавлення школи. Вища школа. Рабфаки.

Наука, її одержавлення.

Художнє життя країни. Театр. Класичний і новий репертуар. Новий глядач. Театральна самодіяльність. Руйнування пам'ятників мистецтва. Ленінський план монументальної пропаганди. Література. Російські письменники і революція.. «Ліве» мистецтво. Пролеткульт.

Характеристика першої хвилі російської еміграції.

Тема 12. Радянська культура 1920-х рр.

Боротьба більшовицької партії з представниками інакомислячої інтелігенції. «Філософський пароплав». Шахтинська справа. Шляхи залучення інтелігенції на бік радвлади. Підготовка кадрів нової інтелігенції й політика влади у сфері вищої освіти.

Новий етап боротьби з релігією та церквою. Діяльність Союзу войовничих безбожників.

Продовження політики держави щодо ліквідації неписьменності. Об'єднання «Геть неписьменність». Початкова й середня школа. Школи фабрично-заводського учнівства.

Розвиток літератури й мистецтва. А. Ахматова, В. Брюсов, О. Горький, С. Єсенін, В. Маяковський та ін. Футуристи. Імажиністи. Російська асоціація пролетарських письменників, Лівий фронт мистецтва, «Серапіонові брати», «Перевал», «Кузня». Асоціація художників революційної Росії. Експресіонізм. Конструктивізм.

Класична школа російського театру.

Зміни в побуті. Нові революційні свята й обряди.

Тема 13. Радянська культура 1930-х рр.

Репресії проти інтелігенції. Історики С. Платонов, Є. Тарле.

Ухвала ЦК ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій». Перший з'їзд письменників СРСР. О. Горький. Створення єдиних творчих союзів. Соціалістичний реалізм. «Великий терор» і інтелігенція.

Відношення більшовицької партії до релігії, пам'ятників історії та культури.

Розвиток народної освіти. Завершення ліквідації неписьменності. Вища та середня спеціальна школа.

Успіхи радянської науки. Освоєння Арктики. Дослідження атомного ядра. Біологія, генетика. Радянська історична школа. Доля наукової школи історика М. Покровського. Повна ідеологізація гуманітарних наук. «Історія ВКП(б). Короткий курс» і вплив на суспільні науки.

Література і мистецтво. Побут радянських людей в роки перших п'ятирічок.

Тема 14. Радянська наука і культура в 1940-х – на початку 1950-х рр.

Наука – фронту. Література і мистецтво. Театр. Фронтові бригади. Кінематограф. Кіножурнали. Документальне кіно. Художні фільми. Образотворче мистецтво.

Народна освіта в роки війни. Зміна змісту навчання і програм. Військова підготовка в школах.

Церква в роки війни. Зміна політики радянського керівництва відносно Російської православної церкви в ході Великої Вітчизняної війни.

Новий етап боротьби радвлади з інтелігенцією після завершення війни. Постанови ЦК ВКП(б) 1946-1948 рр. з питань культури. Боротьба з «космополітизмом». «Дискусії» з питань філософії, політичної економії, мовознавства.

Відновлення матеріальної бази культури після Великої Вітчизняної війни. Післявоєнна система народної освіти. Радянська наука. Розширення мережі наукових установ. Академія наук СРСР.

Тема 15. Радянська наука і культура в період «хрущовського десятиріччя»

Загальноосвітня, професійно-технічна, середня спеціальна і вища освіта. Академія наук СРСР. Нові наукові журнали. Початок використання атомної енергії в мирних цілях. Дослідження космічного простору. Перший політ людини в космос. Ю. А. Гагарін.

«Відлига» в літературі і мистецтві. З'їзди діячів культури. О. Твардовський. О. Солженіцин.

Кінематограф. Театр «Современник». Абстракціонізм, модернізм.

Зустрічі партійного керівництва з інтелігенцією.

Відносини держави і церкви.

Тема 16. Радянська наука і культура другої половини 1960-1980-х рр.

Академія наук СРСР. Поток нових форм організації науки. Науково-виробничі об'єднання.

Література і мистецтво. Екранізація класики. Театр: Театр на Таганці, МХАТ та ін. Музичне мистецтво. Радянські барди: Б. Окуджава, В. Висоцький.

Посилення репресій проти інакомислення і дисидентів. Суспільна діяльність А. Сахарова. О. Солженіцина. Зростання еміграції.

Початок переосмислення радянського періоду історії в другій половині 1980-х. Публіцистика. Публікація раніше заборонених творів письменників-емігрантів.

Літературні й громадсько-політичні журнали. Літературні й суспільно-політичні дискусії.

Музика. Театр. Естрада. Молодіжна культура: різноманіття форм, суперечність. Комерціалізація культури.

Середня і вища школа: пошуки, проблеми, рішення.

ІІІ ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

До навчальної дисципліни №1

Основна

1. Історія української культури [текст] / за заг. ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 2002. – 656 с.; [електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm>
2. Історія української культури у п'яти томах [текст] / гол. редкол. Б. Є. Патон; редкол.: М. Г. Жулинський (гол. ред.), В. П. Бондарь, М. М. Сулима та ін. – К. Наук. думка, 2001–2011.
3. Семчишин М. Тисяча років української культури (Історичний огляд культурного процесу) [текст] / Мирослав Семчишин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – 550 с. – (Бібліотека українознавства / Наук. тов-во ім. Шевченка. – Т. 52); [електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://diasporiana.org.ua/mistetstvo/8607-semchishin-m-tisyacha-rokiv-ukrayinskoji-kulturi-istorichniy-oglyad-kulturnogo-protsesu/>
4. Українська культура : лекції за ред. Д. Антоновича [текст] / упор. С. В. Ульяновська. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.; [електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://litopys.org.ua/cultur/cult.htm>
5. Українська та зарубіжна культура. Словник культурологічних термінів : навч. посібник [текст] / В. М. Зотов, А. В. Клімачова, В. О. Таран. – К.: Центр учбової літ-ри, 2009.

Додаткова

1. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу : Курс, читаний в українському народнім університеті [текст] / Іван Огієнко. – Вінніпег, 1970. – 272 с.; [електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://diasporiana.org.ua/ukrainica/2521-ogiyenko-i-istoriya-ukrayinskoyi-kulturi-korotka-istoriya-kulturnogo-zhittya-ukrayinskogo-narodu/>

До навчальної дисципліни №2*Основна*

1. Етнографія України. Навч. посібник /за ред. С. А. Макарчука. – Львів, 2004.
2. Пономарьов Анатолій. Українська етнографія. Курс лекцій. – К., 1994.
3. Українська етнологія. Навч. посібник /за ред. В. Борисенко. – К., 2007.

Додаткова

1. Попович М. В. Нарис історії культури України [текст] / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 1998.
2. Янів В. Нарис української культури [текст] / Володимир Янів. – Нью-Йорк: Шкільна Рада, 1961. – 96 с.; [електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://diasporiana.org.ua/dityacha-literatura/9201-yaniv-v-naris-ukrayinskoyi-kulturi/>

До навчальної дисципліни № 3*Основна*

1. Венгер Н. В. Художня культура Європи ХХ ст. : Навчальний посібник. – ДНУ, 2006.
2. Верт Н. Історія Радянської держави. 1900-1991. Пер. з фр.: Навч. посіб. – Рівне, 2001.
3. Искусство стран и народов мира: Энциклопедия: в 5 т. – М., 1969–1981.
4. История России (IX-XX вв.): Учебное пособие / Отв.ред. Я. Перехов.- М., 1999.
5. История России IX – XX вв. / Под ред. М.М. Шуилова, С.П. Рябикина. – С.Пб., 1997.
6. История России с древнейших времен до конца XVII в. / Отв. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. – М., 2001.
7. История России с древнейших времен до начала XXI века / Под ред. А. Н. Сахарова. – М., 2006.
8. История России. Учебник / А. С. Орлов, В. А. Георгиев, Н. Г. Георгиева, Т. А. Сивохина. – М., 2003.
9. История России. XX век / А.Н. Боханов и др. – М., 2001. – 608 с.: ил.
10. Іваненко В. В. Історія української культури [текст] : навч. посібник / В. В. Іваненко, Г. Г. Кривчик. – Д.: РВВ ДНУ, 2010.
11. Історія Радянської держави (1917-1991 рр.): Навч. посіб. / В. В. Іваненко, А. І. Голуб, А. Ю. Шевченко. – Д., 2007.
12. Історія світової культури. – Київ: Либідь, 1998.
13. Історія світової та української культури : підручник для вищих закладів освіти [текст] / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. – К.: Літера ЛТД, 2006. – С. 264–478.

Додаткова

1. Власов В.Г. Стили в искусстве: Словарь: в 2 тт. – СПб., 1995.
2. Всеобщая история архитектуры: в 12 т. – М., 1970–1977 .
3. Всеобщая история искусств: в 6 т. – М., 1956–1966.
4. Ильин И.П. Постмодернизм: Словарь терминов. – М., 1999.
5. Історія народів Росії. Сер. XVIII ст. – 1917 р.: Курс лекцій / За заг. ред. Я.М. Серіщева. – К., 1992.
6. Історія народів Росії. Від найдавніших часів до сер. XVIII ст.: Курс лекцій / За заг. ред. Я.М. Серіщева. – К., 1992.
7. Історія української культури : навч. посібник [текст] / за ред. О. Ю. Павлової. – К.: Центр учбової літ-ри, 2013.
8. Козловски П. Культура постмодернизма. – М., 1997.
9. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : підручник [текст] / М. В. Кордон. – К.: Центр учбової літ-ри, 2010. – С. 278–505.
10. Малахов В. Парадоксы мультикультуризма // Иностранная Литература – 1997. – № 11. – С. 41–61.
11. Маньковская Н.Б. Эстетика Постмодернизма. – СПб., 2000.
12. Нариси з історії Росії з найдавніших часів до сьогодення / Авт. кол.: В.В. Іваненко (гол.) та ін. – Д., 1999.
13. Основи художньої культури: теорія та історія світової художньої культури: в 2 ч. // Ред. Лозовой В.В. Анучина Л.В. – Харків, 1997. – Ч. 1.
14. Ревалд Дж. История постмодернизма. – М.: Искусство, 1998. – 225 с.
15. Рейнгардт Л.Я. Современное западное искусство. – М: Политкнига, 1983.
16. Руднев В.П. Энциклопедический словарь культуры XX века. – М.: Аграф, 2001.
17. Энциклопедический словарь живописи: Западноевропейская живопись от средних веков до наших дней. – М.: Искусство, 1997.

IV СТРУКТУРА ВАРІАНТУ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Кожний варіант додаткового вступного випробування містить **44** тестових питань, зміст яких стає відомим вступнику лише при отриманні варіанту випробування.

Варіант складається із завдань таких форм:

- 1) Питання на обрання вірної відповіді – до кожного питання надаються чотири варіанти відповіді, з яких вступник має обрати одну, зробивши відповідну позначку;
- 2) Питання на встановлення відповідності – до кожного питання надано інформацію, позначену цифрами ліворуч і літерами праворуч, для якої вступник повинен встановити відповідність, зробивши відповідні позначки у таблиці на перетинах рядків і стовпчиків;
- 3) Питання на встановлення вірної послідовності – до кожного питання надано перелік подій позначених літерами, які потрібно розташувати у вірній послідовності, зробивши відповідні позначки у таблиці відповідей на перетинах рядків і стовпчиків.

Розподіл питань у кожному варіанті:

- за формою завдань

№ з/п	Форма завдання	Кількість одиниць у варіанті
1	Питання на обрання вірної відповіді	38
2	Питання на встановлення відповідності	3
3	Питання на встановлення вірної послідовності	3
	Усього	44

- за темами навчальних дисциплін

№ з/п	Зміст питання	Кількість одиниць у варіанті
1	За темами навчальної дисципліни №1. Історія української культури – 13 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь; 1 тест другого типу – 4 бала за правильну відповідь; 1 тест – третього типу – 4 бала за правильну відповідь	15
2	За темами навчальної дисципліни №2. Етнографія України – 12 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь; 1 тест другого типу – 4 бала за правильну відповідь; 1 тест – третього типу – 4 бала за правильну відповідь	14
3	За темами навчальної дисципліни №3. Історія світової культури – 13 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь; 1 тест другого типу – 4 бала за правильну відповідь; 1 тест – третього типу – 4 бала за правильну відповідь	15
	Усього	44

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Оцінка за відповідь на кожне питання варіанту додаткового вступного випробування може набувати одного з двох значень:

максимального значення кількості балів – за вірної відповіді,

мінімального значення (0 балів) – за невірної відповіді.

Розподіл максимальної кількості балів за відповіді на завдання різної форми наведений у таблиці:

№ з/п	Форма завдання	Максимальне значення, кількість балів	Максимальна кількість балів, яка може бути набрана за виконання завдань певної форми
1	Питання на обрання вірної відповіді	38	$38 * 2 = 76$
2	Питання на встановлення відповідності	3 – за увесь тест	$3 * 4 = 12$
		4 – за кожну вірно встановлену відповідність	
3	Питання на встановлення вірної послідовності	3	$3 * 4 = 12$
		4 – за кожну вірно встановлену послідовність	
	Усього		100

Завідувач кафедри всесвітньої історії, проф.

Д. В. Архірейський

Завідувач кафедри історії України, проф.

Ю. А. Святець

Завідувач кафедри історіографії,
джерелознавства та архівознавства, проф.

О. І. Журба